

Had ik het toen maar

Marrigje de Bok

Beleid voor hoogbegaafden is nog jong, maar uitzonderlijk slimme leerlingen zijn er altijd al geweest. Hoe was het voor hen speciaal te zijn maar geen speciale aandacht te krijgen? Hoe heeft dat hun leven beïnvloed? Zes hoogbegaafde volwassenen vertellen hun herinneringen aan Talent.

Paula Kommer is drieënveertig en weet sinds twee jaar dat ze hoogbegaafd is. Ze merkte op de basisschool al dat ze anders was dan anderen, maar ze had geen idee waarom. 'Ik was vroeg met lezen en schrijven en ik vond dat ik nooit iets nieuws leerde omdat ik alles al wist. Ik haalde makkelijk hele hoge cijfers. Maar ik voelde me vooral raar, omdat ik niet hetzelfde deed als "iedereen". Ik hield niet van popmuziek maar van klassieke muziek, ik las heel graag en dan meestal geen kinderboeken.' Ze dacht dat ze anders was omdat ze van 'boven de rivieren' kwam. Ze zat op een dorpsschool in Brabant en was de enige die ABN sprak. Het dialect verstond ze niet. 'Van dat anders zijn werd ik heel onzeker, ik durfde niets meer te zeggen op school. Ik gaf geen antwoord bij mondelinge overhoringen omdat ik bang was dat ze me zouden uitlachen.'

Ook Wendy Lammers van Toorenborg (52) ontdekte rond haar veertigste dat ze hoogbegaafd is. Als kind dacht ze dat ze gek was. 'Ja, ik zou vast nog eens opgenomen worden, dat wist ik zeker. Iedereen op school vond me raar en ze zeiden dat ik eens gewoon moest doen.'

Eenzaamheid

De zesendertigjarige Rianne van de Ven weet sinds vier jaar dat ze een IQ heeft van 148. Ook zij voelde zich op school vreemd en anders: 'Waarom? Ik had vreemde interesses. Op de lagere school hield ik een spreekbeurt over kunstmatige inseminatie bij koeien. Of ik schreef een opstel met als opdracht "als ik koningin was..." over het afschaffen van de bio-industrie en de bonthandel. Het was absoluut vervelend, want ik wilde maar één ding en dat

was erbij horen.' Ze werd veel gepest en voelde zich heel eenzaam.

Sandra Marcus (38) liet zich testen toen ze drieëndertig was. Ze heeft een IQ van 137. Ze herinnert zich dat ze zich als kind altijd probeerde aan te passen. 'Ik filosofeerde graag en dacht na over hoe mensen functioneerden en met elkaar omgingen. Niet echt onderwerpen om met andere kinderen over te praten. Mijn familie deed denigrerend over mijn manier van denken. De heersende gedachte was, "doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg" en ik conformeerde me daaraan. Mijn hele jeugd is een aanpassings-slag geweest en daar heb ik later nog veel last van gehad. Op den duur waardeerden mensen mij wel, maar bij tijd en wijle was het erg eenzaam.'

Die eenzaamheid staat iedereen in het geheugen gegrift. Zo vertelt Annemieke (vierendertig jaar en een IQ van 132): 'Ik had geen vaste vrienden, het was dan weer de een en dan weer de ander en vaak was ik alleen. Ik ben gepest en genegeerd en mij werd vriendschap soms zelfs letterlijk ontzegd.'

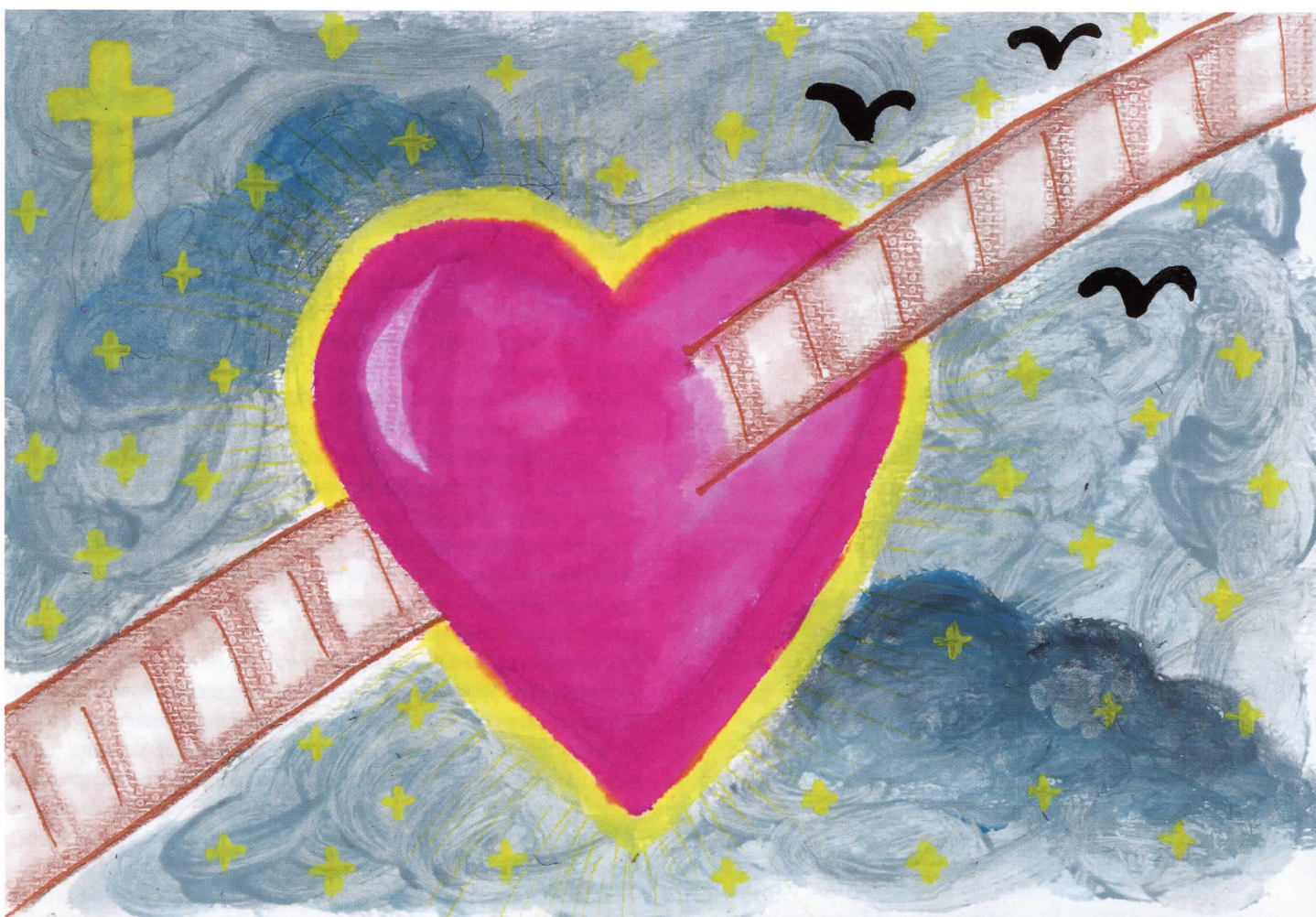
Weinig steun

In de tijd dat deze slimme leerlingen naar school gingen, jaren zestig, zeventig en tachtig, was er nog geen beleid voor hoogbegaafden. Van school kregen ze weinig of geen steun of speciale aandacht. Ze moesten het hebben van een enkele docent die iets deed of van hun ouders die wilden helpen.

Aan school heb ik helemaal niets gehad, behalve leuke gesprekken met de leraren van de mavo

Sandra zat op verschillende scholen maar trof overal dezelfde reactie: 'Mijn onderwijzers en leraren zeiden elke keer weer dat ik veel beter kon. Maar ze hebben nooit uitgelegd waarom ze dat dachten. Ik dacht dat ze dit tegen alle kinderen zeiden die middelmatig presteerden, als peptalk. Aan school heb ik helemaal niets gehad, behalve leuke gesprekken met de leraren van de mavo.' Marieke Dekens (40) herinnert zich dat de leraar haar bij een paar jongens zette: 'Ik wilde bij de meiden horen en zag dit als

geweten

Kim Stienstra: Leef vanuit je hart, de ladder is jouw ladder van het leven. Als je je maar omringt met positiviteit en geloof, dan straalt je hart en krijg je ook veel leuke positieve ervaringen op je pad. De vogels symboliseren vrijheid.

bevestiging dat ik er niet bij hoorde. Nu pas snap ik dat ze de slimmeriken bij elkaar zetten. Maar meer deden ze niet.' Op de middelbare school deed Marieke niet veel. Ze haalde zesjes en haalde die na de paasvakantie op om over te gaan. Dat vond niemand alarmerend. 'Ik lette goed op in de lessen,' vertelt ze, 'dan hoefde ik geen huiswerk meer te maken. Ik was niet slecht

genoeg om aandacht te krijgen maar ook geen uitblinker die opviel. Ik spijbelde veel, maar dat merkten ze nauwelijks. De scholen hebben mij altijd laten waaien.' Op haar vijfendertigste ontdekte Marieke dat ze een IQ van 138 heeft.

Annemieke had een havo/vwo-resultaat bij de Cito-toets, maar de leraar gaf haar het advies om mavo te gaan doen omdat hij haar

WIE IS WIE?

Rianne van de Ven (36) begon met gymnasium en stapte over naar het atheneum. Ze deed een jaar vormgeving en communicatie aan de havo en studeerde twee jaar economie. Toen besloot ze een baan te zoeken. Ze werkt nu in de automatisering bij een grote bank. Toen ze 32 was deed ze een IQ-test, de uitslag was 148.

Marieke Dekens (40) ging naar het atheneum, bleef zitten in de derde en ging naar de havo. Ze haalde een havo-diploma en had tot haar dertigste een kantoorbaan. Vijf jaar geleden begon ze een coachingbureau voor hoogbegaafden. Ze deed de Mensa-test toen ze 35 was en kwam uit op een IQ van rond de 138.

Sandra Marcus (38) ging naar de mavo en daarna naar de havo. Ze begon aan een studie Engels maar maakte die niet af. Vier jaar geleden deed ze SPW 4, de opleiding voor woonbegeleiding. Ze werkt bij een crisisopvang. Op dertigjarige leeftijd deed ze een test en bleek een IQ van 137 te hebben.

Annemieke Voorn (34) ging naar de mavo en deed de opleiding mode en kleding (mbo), daarna de lerarenopleiding handvaardigheid (hbo) en de opleiding psychosociaal werk (hbo). Ze werkt momenteel als groepsleidster in de buitenschoolse opvang. Toen ze 22 was deed ze de Mensa-test. Later deed ze nog twee andere testen. Elke keer kwam ze uit op een IQ van rond de 132.

Paula Kommer (43) deed de havo/vwo-brugklas en daarna havo. In de vierde ging ze naar het vwo. Ze begon aan een universitaire opleiding tot tolk-vertaler maar zakte voor het eerste jaar. Ze deed Schoevers en werkte als secretaresse. Nu is ze officemanager, assistent netwerkbeheerder en -automatiseringszaken. Op eenenveertigjarige leeftijd deed ze de Mensa-thuistest en scoorde hoog. De officiële test bij Mensa heeft ze niet gedaan.

Wendy Lammers van Toorenborg (52) begon nog op de hbs en deed daarna havo. Ze deed Schoevers, daarna had ze alle mogelijke baantjes. Ze deed de thuistest van Mensa toen ze 42 was en ontdekte dat ze hoogbegaafd was. Daarna deed ze, naast veel zelfstudie, de opleiding analytische tekentherapie en de ECHA-opleiding. Ze heeft nu een praktijk voor advies en begeleiding aan hoogbegaafden.

niet gemotiveerd vond. Op die mavo zocht Annemieke naarstig naar een mogelijkheid om op haar eigen manier te leren maar daar speelde de school niet op in. 'Woordjes leren en formules gebruiken was het devies. Maar ik wilde iets werkelijk begrijpen

'Onderpresteren beïnvloedt je hele leven'

en doorgronden. Engels leerde ik pas goed toen ik vier weken in mijn eentje door Ierland trok. Formules voor natuurkunde bedacht ik zelf. Maar bij proefwerken kreeg ik alleen punten voor de uitkomst, niet voor de berekening.' Ze bleef zitten in de derde en mocht toen wel zelfstandig taken doen. 'Maar verder moest ik gewoon in het programma meedraaien. Ja, nee en amen: meer smaken waren er niet.'

Verveling

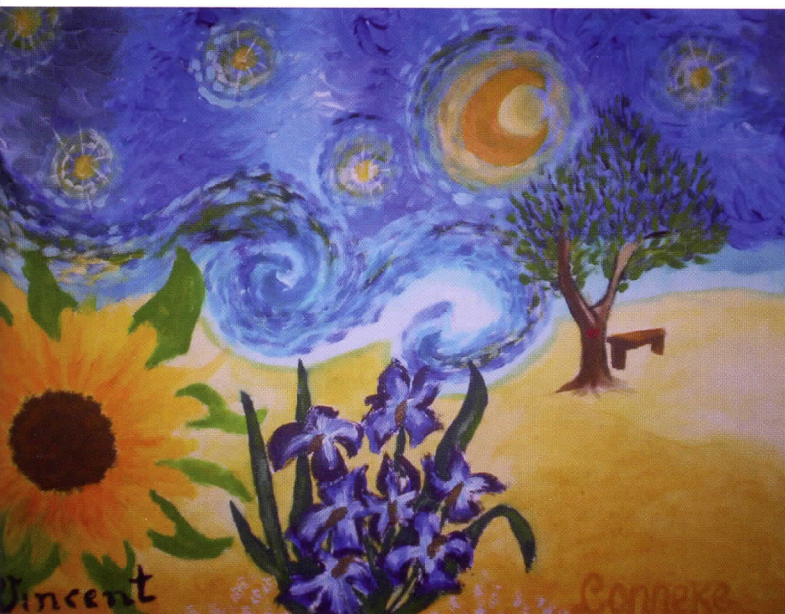
Paula trof in de vijfde klas van de basisschool een docent die zag dat ze zich verveelde omdat ze al zoveel beheerste. 'Hij was zijn tijd ver vo oruit. Hij gaf me extra werk en dat was het enige jaar op school dat ik echt iets leerde.' Haar ouders probeerden eerder al op school te praten over Paula's voorsprong. 'Maar de juf zei "dat het wel duidelijk was dat ik thuis veel aandacht kreeg en lang enig kind geweest was". Verdere communicatie was niet mogelijk. Dat is me nog het meest bijgebleven: dat je ook niet op volwassenen kon vertrouwen. Die lieten je gewoon barsten.' Op de middelbare school ging het uiteindelijk goed met Paula dankzij haar moeder. 'Ik moest na de brugklas havo/vwo naar de havo en bleef in het tweede jaar zitten. Mijn moeder hielp me: samen agenda invullen, huiswerk plannen, leren voor proefwerken, overhoren...' Haar cijfers schoten omhoog en ze stapte in de vierde over naar het vwo. Met vrij veel gemak haalde ze haar diploma.

Rianne kreeg wat lessen Engels op de lagere school en in de zesde klas mocht ze extra uren in de bibliotheek lezen en werken. 'Ik was in de vijfde al klaar met een aantal vakken,' vertelt ze, 'dus werd ik in de zesde een beetje lastig... in de bibliotheek stoorde ik anderen niet en ik vond het zelf ook nog leuk!'

Onderpresteren

Ze hebben op school, bij studie en werk allemaal dezelfde problemen gekend. De één gaat van vwo naar havo, de ander blijft een jaar zitten. Ze stopten met studeren of durfden er niet aan te beginnen of ze werken onder hun niveau.

'Onderpresteren beïnvloedt je hele leven,' zegt Paula. Na een poging aan de universiteit deed ze Schoevers en werkt nu, naar eigen zeggen, al jaren onder haar niveau. 'Het is veel routine en de uitdaging is ver te zoeken. Ik vind heel weinig voldoening in mijn werk.' Omdat ze kostwinner is moet ze blijven werken, hoewel ze nog best zou willen studeren. 'Orthopedagogiek of de

ECHA-opleiding, maar ik zou als de dood zijn dat ook dat niet lukt, omdat ik nog steeds niet heb geleerd hoe ik moet leren.' Haar onzekerheid en faalangst gingen niet over toen ze ontdekte dat ze een hoog IQ had. Het verklaart voor haar hooguit veel van wat er vroeger is gebeurd. Voor anderen betekende het juist een ommezwaai. Rianne: 'Ik had ineens een nieuwe kijk op mijzelf. Eigenschappen die ik niet leuk vond, bleken keerzijden te zijn van hele positieve punten. Mijn eigenbeeld is enorm verbeterd.'

Winterslaap

Marieke werd wakker uit een soort winterslaap, zoals ze het noemt. Ze had lange tijd een kantoorbaan en besloot op een dag om voor zichzelf te beginnen. Ze zette een speeltuin op en binnen de kortste keren gaf ze leiding aan vijftientig mensen. 'Ik had enorme behoefte om mezelf te ontwikkelen. Toen ik er in die tijd achter kwam dat ik hoogbegaafd was, vielen de puzzelstukjes op zijn plaats.' Ze verkocht de speeltuin na een paar jaar, ging zich uitgebreid verdiepen in hoogbegaafdheid en startte een adviesbureau voor hoogbegaafden. Ook Wendy maakte van de nood een deugd en maakte haar werk van hoogbegaafdheid. Ze ontdekte dat ze hoogbegaafd was toen haar zoon zich op aanraden van zijn school liet testen. Ze deed de Mensa-thuistest en herkende zich zo in alles wat ze erover las en hoorde dat ze zich niet verder liet testen. Na een tiental verschillende baantjes stapte ze in het bestuur van Hint, las veel over het onderwerp, volgde cursussen en deed de verkorte ECHA-opleiding. Ze richtte de vereniging Choochem op en begon haar eigen praktijk voor advies en begeleiding aan hoogbegaafden. 'Nu doe ik dus pas echt wat ik wil. Ik ben een echte laatbloeiër. Als ik eerder had geweten dat ik hoogbegaafd was, was het denk ik sneller, makkelijker en vooral minder pijnlijk gelopen. Ik had altijd

een heel laag zelfbeeld. Eindelijk snapte ik dat ik niet gek was, of ziek, maar dat ik anders denk dan anderen.'

'Als ik het op school had geweten,' zegt Sandra, 'had ik meer zelfvertrouwen gehad over mijn persoon en beter kunnen presteren. Nu voel ik me niet meer minderwaardig omdat ik "anders" ben. Ik vind het makkelijker om mezelf te accepteren zoals ik ben.'

Een andere weg

Dat idee overheerst bij de meesten: het was vooral handig geweest om het te weten. Het helpt bij het nemen van beslissingen om je kwaliteiten en beperkingen te kennen. Maar of het echt anders was gelopen, blijft gissen. Ze leggen zich neer bij hoe het gegaan is en zoeken nu, met de wetenschap dat ze hoogbegaafd zijn, naar de weg die bij hen past.

'Vlak nadat ik ontdekte dat ik hoogbegaafd was, is mijn huwelijk gestrand,' vertelt Rianne. 'Als ik mezelf beter had gekend, was ik misschien nooit met hem getrouwd. Wel heb ik lang gedacht had ik het toen maar geweten... dan had ik zus of zo gedaan. Misschien had ik dan toch die studie afgemaakt. Maar weten doe je het nooit en ik zit nu in het bedrijfsleven toch helemaal op mijn plaats.'

'Wie zal het zeggen?' zegt Annemieke. 'Misschien had ik vwo gedaan, misschien een universitaire studie. Wie weet had ik nu beter in mijn vel gezeten. Was ik minder onzeker over wat ik weet en wat ik kan. Het is allemaal maar giswerk. Het is nu eenmaal zo gelopen.'

Marieke denkt dat ze uiteindelijk toch op hetzelfde punt was uitgekomen. 'Maar het had zoveel eenvoudiger gekund. Ik heb er spijt van dat ik geen vwo of hbo heb gedaan, maar ik geef niemand de schuld en ik ben zeker niet zielig. De omstandigheden waren toen niet anders en het heeft geen zin om daarop af te geven. Maar het gebrek aan aandacht voor wat ik had kunnen ontwikkelen, heeft mijn leven wel erg beïnvloed.'

VERDER LEZEN?

Meer verhalen van hoogbegaafde volwassenen lezen?

- A. Hofstede en K. Meerman (2003) Het MensaQuotiënt, Over (hoge) algemene intelligentie en 40 jaar Vereniging Mensa Nederland

Verscheen ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van Mensa en te bestellen via www.mensa.nl.

- A. van Kempen (2006) Reader Hoogbegaafd-en-Werk 2006. Verscheen naar aanleiding van een workshop van Linda Silverman in 2005 en te bestellen via www.freemusketiers.nl.